

Konferans Diplomasisi Perspektifinde Antalya Diplomasi Forumu'nun Uluslararası İlişkilerdeki Rolü

The Role of Antalya Diplomacy Forum in International Relations from the Perspective of Conference Diplomacy

Derleme Makalesi / Review Article

**Sorumlu yazar/
Corresponding author:**
Recep Şehitoğlu

ORCID: 0000-0001-6855-4841

Geliş tarihi/Received:
30.04.2022

**Son revizyon teslimi/Last
revision received:**
05.06.2022

Kabul tarihi/Accepted:
06.06.2022

Yayın tarihi/Published:
16.06.2022

Atıf/Citation:
Şehitoğlu, R. & Eren, E.
(2022). Konferans diplomasisi
perspektifinde Antalya
Diplomasi Forumu'nun
uluslararası ilişkilerdeki rolü.
İletişim ve Diplomasi, 7
(Kamu Diplomasisi ve Ülke
Markalama Özel Sayısı), 185-204.

doi: 10.54722/
iletisimvediplomasi.1111491

**Recep ŞEHİTOĞLU¹ , Erdem EREN² **

ÖZ

Günümüzde uluslararası ilişkiler disiplininde sıkça kullanılan diplomasi çabalarını zirve diplomasisi, ikili diplomasi, çoklu/çok boyutlu diplomasi, kültürel diplomasi, parlamenter diplomasi, konferans diplomasisi, sağlık diplomasisi, spor diplomasisi, çevre diplomasisi, savunma diplomasisi, kamu diplomasisi, dijital diplomasi, mekik diplomasisi, ekonomi diplomasisi, enerji diplomasisi ve eğitim diplomasisi şeklinde sıralamak mümkündür. Bu makale, bahse konu diplomasi çabalarından biri olan konferans diplomasisinin bir yumuşak güç unsuru olarak kamu diplomasisi boyutunu tartışmaktadır. Bu diplomasi türünü önemli kılan husus, iki dünya savaşı arasında sıkça kullanılmasıdır. Dünya savaşları sonrasında her ne kadar bu diplomasi türüne başvurma sıklığı azalsa da günümüzde özellikle Balkanlar, Güney Asya, Ortadoğu gibi problemlili coğrafyalarda halen daha etkin bir şekilde bu diplomasi türünün kullanıldığı görülmektedir. Öte yandan dünya savaşları sırasında sıkça büyük devletler tarafından başvurulan konferans diplomasisinde genellikle büyük devletler, çıkarları doğrultusunda kazançlar elde etmiştir.

Bu çalışmada Antalya Diplomasi Forumu'nun (ADF) konferans diplomasisi örneği olarak uluslararası ilişkilerde bir rolünün olup olmadığı sorusuna cevap aranmıştır. Çalışmada ilk olarak kamu diplomasisi kapsamında konferans diplomasisinin diplomaside-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Gaziantep, Türkiye, rsehitoglu@gantep.edu.tr

² Araştırma Görevlisi-Doktorant, İstanbul Rumeli Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, İstanbul, Türkiye, erdem.eren@rumeli.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9891-1763

ki yeri ve önemine dair bir tartışma yapılmıştır. Daha sonra konferans diplomasisinin uluslararası ilişkiler disiplini çerçevesinde dünyadaki örnekleri irdelenmiştir. Devamında Türkiye Cumhuriyeti devletinin bir konferans diplomasisi örneği olarak uluslararası ilişkiler disiplinine kazandırdığı ADF'nin bu disiplin özelindeki konumuna dair bir açıklama getirilmiş ve sonuç bölümünde ise Forum'un sahip olduğu role dair bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yumuşak güç, kamu diplomasisi, konferans diplomasisi, Antalya diplomasi forumu, Türk dış politikası

ABSTRACT

Today, it is possible to list the diplomacy efforts that are frequently used in the discipline of International Relations as follows: summit diplomacy, bilateral diplomacy, multilateral/multidimensional diplomacy, cultural diplomacy, parliamentary diplomacy, conference diplomacy, sports diplomacy, environmental diplomacy, defence diplomacy, public diplomacy, health diplomacy, digital diplomacy, shuttle diplomacy, economic diplomacy, energy diplomacy and education diplomacy. In this context, the article discusses the public diplomacy dimension of conference diplomacy, one of the afore-mentioned diplomacy efforts, as a soft power element. The importance of this type of diplomacy lies in its frequent use between the two world wars. Although the use of this type of diplomacy has decreased in frequency since the end of the World Wars, it is still more prevalent in problematic regions such as the Balkans, South Asia, and the Middle East. On the other hand, in conference diplomacy, which was frequently employed by major powers during the world wars, the powerful states generally obtained gains that were in line with their interests.

In this study, it was sought to determine whether the Antalya Diplomacy Forum (ADF) serves as an example of conference diplomacy in International Relations. In the first section of the study, the role and significance of conference diplomacy within the context of public diplomacy are discussed. Then, examples of conference diplomacy in the world have been examined within the framework of International Relations as a discipline. Following that, an explanation has been given about the position of ADF in this discipline, which the Republic of Türkiye brought to the international relations discipline as an example of conference diplomacy, and in the conclusion, an evaluation of the role of this Forum has been given.

Keywords: Soft power, public diplomacy, conference diplomacy, Antalya Diplomacy Forum, Turkish foreign policy

EXTENDED ABSTRACT

International Relations emerged as a discipline during the First World War. After 1918, the discipline began to be taught at universities. Diplomatic efforts have made it possible for the discipline to become widespread on the world stage. At the core of diplomacy, which is an international legal communication process that aims to establish relations with others regarding the existing problems, lies the aim of achieving maximum gain in line with the country's interests. Diplomatic efforts are frequently employed in the discipline of International Relations today. The diplomatic efforts can be categorised as summit diplomacy, bilateral diplomacy, multilateral diplomacy, cultural diplomacy, parliamentary diplomacy, public diplomacy, and conference diplomacy.

This article discusses the public diplomacy dimension of conference diplomacy as a soft power element. The importance of this type of diplomacy lies in its frequent use between the two world wars. Although the use of this type of diplomacy has decreased in frequency since the end of the World Wars, it has been observed that conference diplomacy has been utilised more effectively, especially in problematic regions. In conference diplomacy, a type of diplomacy frequently employed by major powers during the world wars, the powerful states generally obtained gains that were in line with their interests. On the other hand, it is important to note that conference diplomacy also has a public diplomacy dimension. Since public diplomacy has two dimensions (from the state to the public and from the public to the public), conference diplomacy is placed directly on the public opinion radar by states. If we are to evaluate this situation as a communication process, then the challenges faced by the powerful states can also occupy the international agenda.

The Peace of Westphalia, an agreement in which nation-states emerged and which served as the impetus for the Congress of Vienna, is considered one of the earliest examples of this type of diplomacy. In the context of the diplomacy of the powerful states, the year 1648, when nation-states emerged, holds a significant place.

International Relations has always been an active field of study since its inception. Since the interests of interstate relations are always taken into account as a matter of course, the emergence of nation-states has always brought conflict or, more precisely, problematic regions to the forefront. Consequently, conference diplomacy has been regarded as one of the most significant types of diplomacy in the literature on international relations. The Berlin Conference, Madrid Conference, Paris Peace Conference, Munich Security Conference, Davos Summit and Doha Forum are regarded as the most important building blocks. Each of them received international recognition in their respective fields and contributed to the prestige of the host country. After recognising the interest in this field, Türkiye aspired to take its place in the international arena with the Antalya Diplomacy Forum, an example of conference diplomacy.

Although it was carried out in as little as two years, its international recognition has grown at the same rate as that of other conferences.

In organising the conference, Türkiye had to address a number of regional issues, such as the security threats posed by the Syrian civil war, the sociological issues associated with hosting Syrian refugees, and the new developments resulting from the Russian invasion of Ukraine in February 2022. It would be incorrect to attribute the Forum's international recognition solely to these two factors, but their contribution cannot be overlooked.

From this point of view, the role and significance of conference diplomacy within the context of public diplomacy have been discussed. Then, examples of conference diplomacy in the world have been examined within the framework of International Relations as a discipline. An explanation has been given about the position of the Antalya Diplomacy Forum, which the Republic of Türkiye brought to the international relations discipline as an example of conference diplomacy, and in the conclusion, an evaluation of the role of this Forum has been given.

Keywords: Soft power, public diplomacy, conference diplomacy, Antalya Diplomacy Forum, Turkish foreign policy

Giriş

Uluslararası ilişkiler disiplininin ortaya çıkış tarihi, I. Dünya Savaşı'nın yaşandığı yıllara dayanmaktadır. Çünkü bu disiplin özelinde üniversitelerde kürsülerin açılması özellikle 1918 sonrası yıllara kadar uzanmaktadır. Disiplinin ülkeler arasındaki münasebetlere sirayet etmesi ve dünya üzerinde gözle görülür bir hale gelmesi şüphesiz diplomasi çabalarıyla mümkün olmuştur. Uluslararası siyaset ve uluslararası hukuk iletişim süreci olarak nitelendirilen diplomasinin özünde, ülkelerin birbirleriyle mevcuttaki problemleri hususunda münasebet kurmak ve bu bağlamda kendi ülke menfaatleri doğrultusunda kazanılabilecek maksimum kazancı elde etmek yatmaktadır. Şayet ülkeler arasında problem yoksa münasebetlerin her iki ülke için de sorunsuz bir şekilde devam ettirilmesi, yine diplomasi kanalının açık olmasıyla mümkün olabilmektedir. Diplomatik münasebetlerde elde edilecek kazanç, ülkeler arası münasebetlerin boyutuna ve mevcut konjoktüre göre değişiklik arz etmektedir.

Diplomasi, yüzlerce yıl boyunca devletler arasındaki iletişimin sürmesi, krizlerin çözümü ve müzakerelerin ilerletilmesi noktasında önemli bir rol oynamış; devletler, liderler, devletlerin görevlendirdiği temsilciler ya da modern anlamda büyükelçiler ile diplomatlar diplomasinin geleneksel aktörleri olarak görev almışlardır. Uluslararası ilişkilerdeki aktörlerin türü ve sayısı ile etkinliğinin değişmesi sonucunda devlet aktörünün yanında, sivil toplum kuruluşları (STK), çokuluslu şirketler, medya temsilcileri,

akademisyenler, vatandaşlar, sanatçılar ve iş insanları gibi aktörler de diplomasinin aktörleri arasında yer almaya başlamıştır. Küreselleşme, toplumlar ve devletler arasındaki iletişim ve etkileşim ile sorunların boyutlarının gelişmesi ve değişime uğraması neticesinde geleneksel diplomasi, ihtiyaçlara karşılık verememeye başlamıştır. Geleneksel diplomasi, tüm bunların sonucunda dönüşüme uğrayarak modern diplomasiye evrilmiş, daha sonra ise kamu diplomasisi mekanizması ortaya çıkmıştır. Devletten devlete, toplumdan topluma, devletten topluma ve toplumdan devlete gibi tüm kapsayıcı diplomatik süreçleri içine alan kamu diplomasisinde çok farklı araçlar kullanılmaya başlanmıştır. Bu çalışmaya konu edilen konferans diplomasisi, kamu diplomasisinin en önemli araçlarından biri olarak uluslararası ilişkilerin tesisinde kullanılmaktadır.

Bu çalışmada, diplomasinin ve kamu diplomasisinin en önemli araçlarından biri olan konferans diplomasisi çerçevesinde Türkiye'nin önemli bir diplomatik konferans markası olan ve gelenekselleşmeye başlayan ADF incelenmektedir. Çalışmanın ilk bölümünde öncelikle konferans diplomasisi, kamu diplomasisi perspektifinde ele alınmış ve konferans diplomasisinin diplomatik boyutu irdelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise konferans diplomasisinin uluslararası ilişkilerdeki rolü analiz edilerek dünyadaki diplomatik konferanslardan örnekler aktarılmıştır. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise konferans diplomasisi örneği olarak Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı diplomatik konferans olan ADF ile ADF'nin uluslararası ilişkilerdeki rolü analiz edilmiştir. Bu analiz çerçevesinde ADF'nin misyon bakımından uluslararası ilişkilerde hangi boşluğu doldurduğuna ve ön plana çıktığına dikkat çekilmiştir.

Kamu Diplomasisi Çerçevesinde Konferans Diplomasisi

Diplomasi, uluslararası ilişkiler disiplininin en önemli yapı taşlarından biridir. Öyle ki, diplomasinin uluslararası ilişkiler disiplininin ana omurgasını oluşturduğunu söylemek yanlış bir değerlendirme olmayacaktır. Çünkü diplomasi, aynı zamanda dış politika uygulamalarında başvurulan yegâne vasıta olma özelliğini de barındırmaktadır. Bu vasıta, bir strateji ya da başka bir ifadeyle taktikler bütünüdür. Bu strateji ya da taktikler bütünü, doğru zamanda doğru uygulamalar yapıldığında devletler arasında gerçekleşen savaşlara dahi son vermeye muktedir olabilmektedir. Baysoy'a göre söz konusu bu duruma Hititler ve Mısırlılar arasında yapılan Kadeş Antlaşması, örnek olarak gösterilebilir. Nitekim bu antlaşma, Doğu medeniyetinin iki uygarlığı arasındaki savaşı bitiren ve bilinen ilk yazılı anlaşma metni ve aynı zamanda tarihteki ilk bölgesel mücadele örneği olarak gösterilmektedir (Baysoy, 2015, s. 15). Bu belge, başka bir ifadeyle uluslararası barışı ve güvenliği tesis etmesi bakımından da uluslararası hukuk için önemli bir anlaşma olarak öne çıkmaktadır. Öte yandan bu diplomatik belge, M.Ö. 13. yüzyılda dahi diplomasinin varlığına işaret etmesi bakımından büyük bir öneme sahiptir (TUİÇ Akademi, 2016). Konferans diplomasisinin sonucunda barışın tesis edilmesi, ilgili organizasyonun başarısı olarak kayda geçmektedir. Barış tesis edilemezse dahi etkili

bir şekilde gerçekleştirilen konferans diplomasisi, resmi müzakere engellerini aşmalı ve köprüler kurmalıdır (Brun, 2016, s. 121). Oluşturulan bu köprüler, gelecekte olası bir barışın tesisine vesile olabilir.

Devletler arası münasebetlerin/diplomasinin daha kurumsal düzeyde gerçekleştirildiği tarih, ulus devletlerin ortaya çıkış dönemine tekabül eden 16. yüzyıl Rönesans İtalya'sında elçilik makamlarının artık yerleşik bir şekilde vazifelendirilmeleriyle başlamıştır (Jönsson & Hall, 2005, s. 35). Öyle ki bu tarihten sonra ulus devletler, artık bü-yükelçilikleri aracılığıyla buldukları ülkelerde mukim bir konumda diplomatik faaliyetlerini yürütmüşlerdir. Söz konusu diplomatik faaliyetler, koşulların da getirdiği bir ihtiyaç olması sebebiyle değişmiş ve dönüşmüştür. Değişim ve dönüşüme uğrayan diplomasinin Şehitoğlu'na göre, "ikili diplomasi, çok taraflı diplomasi, sivil diplomasi, ad hoc diplomasi, çevre diplomasisi, mekik diplomasisi, zirve diplomasisi, insani diplomasi, dijital diplomasi, ekonomi diplomasisi, eğitim diplomasisi, kültürel diplomasi ve kamu diplomasisi" şeklinde türleri bulunmaktadır (Şehitoğlu, 2021, s. 30). Ancak bu diplomasi türlerine, "arabuluculuk diplomasisi, konferans diplomasisi, parlamenter diplomasi, toplumsal diplomasi, nükleer diplomasi, önleyici diplomasi, sessiz diplomasi, açık diplomasi, zorlayıcı diplomasi ve dışsız diplomasiyi" de eklemek mümkündür (Abdurrahmanlı & Bağış, 2021, ss. 584-585).

Konferans diplomasisi, genel itibarıyla devletler arasında veya devletler ile üye oldukları uluslararası örgütler arasında yapıp sonuca ulaşana kadar devam etmekte olan diplomatik müzakereleri kapsamaktadır. Sanae Suzuki benzer bir tanıma Kaufmann'dan aktararak yazısında yer vermiştir. Kaufmann'a göre konferans diplomasisi, hükûmetler arasındaki ilişkilerin ve hükûmetler ile uluslararası kuruluşlar arasındaki ilişkilerin uluslararası konferanslarda yönetiminin bir parçasıdır (Akt. Suzuki, 2004, s. 1). Bu diplomasi türünde dört ana grubun yer aldığını ifade etmek mümkündür. Bunlar; taraf devletlerin doğrudan temsilcileri olarak diplomatik delegasyon, konferansın sekretaryasını ve yürütülmesini yöneten bir Başkanlık, Başkanlığa bağlı faaliyetlerde yer alan konferans hizmet görevlileri ve taraf devletlere bağlı çalışan uzmanlar şeklinde sıralanabilir. Bunlara ek olarak konferans diplomasisinde şu aktörler de bulunabilir: a) taraflar izin verdiği sürece STK'lar, b) Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreterinin görevlendirdiği yetkili ya da uzmanlar, c) BM Güvenlik Konseyi tarafından veya başka bir şekilde atanan resmi arabulucular ile d) taraflarca davet edilen gayri resmi arabulucular (Güneş, 2021, s. 112).

Konferans diplomasisinin de içinde yer aldığı her bir diplomasi türü için ülkeler, mevcut konjonktürü göz önünde bulundurarak çalışmalar yapmaktadır. Hemen tüm diplomasi türleri için geleneksel diplomasi aktörleri çalışmalar yapsa da özellikle bazı diplomasi türleri için geleneksel diplomasi aktörlerinin yanında başkaca aktörlerin varlığına ihtiyaç söz konusu olabilmektedir. Ancak konferans diplomasisi, genellikle ülkelerin kendi aktörlerinin (büyükelçilikler, konsolosluklar, dışişleri bakanlıkları, cumhurbaşkan-

lıkları vs.) bizatihi görev aldıkları diplomasi türü olarak ifade edilir ve bu diplomasi türünde ülke liderleri, dışişleri bakanları, başbakanlar ya da başkanlar bir araya gelmektedir.

Konferans diplomasisinin ilklerinden biri olarak ifade edilen Viyana Kongresi'ne esin kaynağı olarak Vestfalya Antlaşması gösterilmektedir. Çünkü Vestfalya Antlaşması, literatürde yaygın olarak tüm diplomatik konferansların anası olarak görülmektedir (Meerts, 2016, s. 501). Öyle ki bu anlaşma savaşa alternatif olarak daha etkili müzakere süreçlerinin oluşturulmasına yardımcı olmuştur. Buradan hareketle Viyana Kongresi'ni de bu çerçevede konferans diplomasisinin ilklerinden biri olarak değerlendirmek mümkündür. Özellikle iki dünya savaşı arasındaki dönemde ehemmiyetini koruyan bu diplomasi türü, II. Dünya Savaşı sonrasında başka diplomasi türlerinin de ortaya çıkmasıyla önemini kısmen kaybetmiştir.

Konferans diplomasisi, diplomatik müzakerenin bağımsız kuruluşlar tarafından kabul edilen uluslararası düzen çerçevesinde taviz ve tazminat alışverişi olarak görülebildiği çok taraflı diplomatik müzakere olarak tanımlanabilir (Meerts, s. 499). Öte yandan konferans diplomasisinin tamamı, uluslararası kuruluşlar çerçevesinde yürütülmeyebilir. Uluslararası bir organizasyon yapısına dâhil edilmeden tek seferlik bir etkinlik olarak da gerçekleştirilebilir. Buradaki müzakere süreci uluslararası bir organizasyona dâhil edilerek yapılarına göre nispeten daha korumasız ve güç dinamiklerine karşı savunmasız olabilmeye ihtimaline sahiptir (Meerts, s. 500).

Çok taraflı diplomatik müzakere olarak adlandırılan konferans diplomasisi, esas itibarıyla büyük devletler diplomasisi olarak da bilinmektedir. Büyük devletlerin bu diplomasi türünü kullanma amaçları, şüphesiz onların diğer kamuoylarında prestij kazanmalarına sebep olmaktadır. Bu durum amaç ve hedef itibarıyla söz konusu ülkelerin kamu diplomasisi boyutlarıyla ilgili olabilmektedir. Hali hazırda yürütülen konferans diplomasisi faaliyetlerini de bu bağlamda kamu diplomasisinin bir bileşeni olarak düşünmek yanlış bir değerlendirme olmayacaktır. Kamu diplomasisi faaliyetleri, Kalın'ın ifadesiyle "devletten halka ve halktan halka" olacak şekilde yürütülmektedir (2011, s. 11). Konferans diplomasisinin kamu diplomasisi çerçevesinde bir değerlendirilmesi yapılabilecek olursa, şüphesiz kamu diplomasisinin devletten halka olan boyutuyla ilişkilendirilebilir. Her ne kadar konferans diplomasisinde bir araya gelen liderler kendi ülkeleriyle ilgili kararlar alsın ve bu kararlar çok önemli olarak değerlendirilsin de, konferansa ev sahipliği yapan ülke, kendi halkla ilişkiler ve propaganda çalışmalarını daha çok ön plana çıkarabilmektedir.

Konferans diplomasisi, uluslararası ilişkiler disiplini tarihinde çok büyük öneme sahiptir. Öyle ki 19. yüzyıl sonlarında bu diplomasi türü, özellikle emperyal devletlerin Asya ve Afrika'da koloni paylaşımına sahne olabilmekteydi. 1878 Berlin ve 1880 Madrid konferansları, söz konusu koloni paylaşımını kapsamında değerlendirilebilmektedir (Aksöz, 2020). Nitekim Berlin Konferansı, Osmanlı Devleti'ne tabi olan Sırbistan,

Bulgaristan, Romanya ve Karadağ'ın birer prenslik olarak kabul edilmeleri sonucunu getirmiştir. Bu anlamda Osmanlı Devleti için toprak kaybıyla sonuçlanmıştır. Öte yandan Madrid Konferansı, Fas'ın her ne kadar bağımsız bir devlet olarak tanınması sonucunu getirmişse de, Fransa'ya verilen imtiyazlarla ülkenin bağımsızlığı tehlikeli bir hal almıştır. Konferans diplomasisi, mevcut uluslararası konjonktür de dikkate alındığında ve planlı bir şekilde organize edildiğinde büyük uluslararası sorunların çözümüne vesile olabilmektedir.

Williams'a (2014) göre konferans diplomasisinin 3 farklı türü bulunmaktadır. Bunlardan birincisi hali hazırda devam eden bir çatışmayı takip eden ya da bir çatışmayı sona erdirmek için düzenlenen barış konferansı şeklinde belirmektedir. İkincisi, dünya çapında genel barışı teşvik etmeye veya en azından çatışma oluşumunu azaltma ve düzenleme çabalarına odaklanan konferans türü olarak değerlendirilmektedir. Üçüncü ve sonuncusu ise özellikle 1960'larda popülerlik kazanan ve nitelik olmasa da nice-lik olarak yayılan "küresel konferanslar"dır. Birinci konferans diplomasisine 1919 Paris Barış Konferansı, 1648 Vestfalya Barışı ve daha yakın zamanda Suriye iç savaşına son vermeye çalışan Cenevre I ve II konferansları örnek olarak gösterilebilir. Çünkü bu tür konferanslar, bir çatışmanın sonuçlandırılmasının koşulları üzerinde müzakere için bir forum sağlayarak ve sürdürülebilir barışın geliştirilmesi için zemin hazırlayarak çatışmanın önlenmesine katkıda bulunabilir. İkinci konferans türüne 1899 Birinci Lahey Konferansı ve 1907 İkinci Lahey Konferansı örnek olarak gösterilebilir. Bu tür konferanslar, çatışmaların barışçıl çözümüne yönelik prosedürleri teşvik ederek çatışmanın önlenmesine katkıda bulunmayı amaçlayabilmektedir. Örneğin Roma Konferansı'nda dünya çapında soykırım, insanlığa karşı suçlar ve savaş suçlarından şüphelenilenleri soruşturma, suçlama ve yargılama yetkisine sahip olan Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin kurulması öngörülmüştür. Son konferans türünün ise çatışma önleme üzerinde daha dolaylı bir etkisinin olduğu bilinmektedir. Örneğin bu tür konferans diplomasisi çevresel bozulma, yoksulluk ve kültürel yanlış anlamalar gibi çatışmanın temel nedenleriyle mücadele etmenin altında yatan veya tamamlayıcı bir amaca hizmet edebilmektedir (Williams, 2014). Dolayısıyla konferans diplomasisinin her zaman olumsuz sonuçlara vesile olacağına dair kesin bir yargıya varmak, yanlış bir değerlendirme olacaktır. Nitekim 1919 yılında gerçekleştirilen Paris Barış Konferansı, bir uluslararası konferans olarak bilinmekle birlikte, I. Dünya Savaşı'nı sona erdiren antlaşmaların hazırlandığı konferans olarak da bilinmektedir.

Konferans diplomasisi ile ilgili bir analiz yapıldığında, bu analizin önemli boyutunu şüphesiz yumuşak gücün oluşturduğu görülecektir. Çünkü yumuşak güç, uluslararası ilişkilerde kalp ve akılları kazanmak için uygulanmaktadır. Yumuşak güç, yabancı kamuoylarında sempati uyandırmak için özellikle büyük devletlerin başvurdukları bir güç modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim kavramı literatüre kazandıran Joseph S. Nye'in ifadesiyle yumuşak güç, birinin istediği sonuçları zorlama ya da bedel ödetme yerine, cazibe yoluyla elde etmesi için başkalarını etkileme yeteneğidir (2008,

s. 94). Gücün ikinci yönü olarak da ifade edilen yumuşak güç, başkalarına istediğini yapmalarını emreden sert ya da askeri gücün aksine bir güç olarak adlandırılmaktadır (Nye, 1990, s. 166). Çünkü bir devlet, karşı devletten istediğini yapması için ekonomik ya da askeri bir kaynak kullanırsa bu sert güç olarak karşımıza çıkar, ancak ilgili devleti kendisi gibi olmaya ikna ederse bu durumda da yumuşak güç kullanmış olacaktır (Avşar & Şahin, 2022, s. 50). Dolayısıyla yumuşak güç, aynı zamanda ikna ya da diğer bir ifadeyle rızaya dayalı bir süreçtir.

Devletler, uluslararası forumlarda karşı devletleri dinleyerek ikili veya çok taraflı olsun fark etmez, muhatap alınan devletlerle diyaloglarda bulunarak iyi niyetlerini ifade edebilirler (Vuving, 2009, s. 13). Bununla beraber uluslararası ilişkilerde aktörlerin kimlik ve ulusal çıkarları arasındaki ilişki, bu tip diplomasiyerin önemini artırmakta, prestij/kolektif öz saygı unsuruna katkı sunmaktadır. Bu bağlamda Wendt'in ulusal çıkar kavramını açıkladığı dört parametreden biri olan kolektif öz saygı ile aktörler hem prestijlerini hem de kendilerine olan güveni artırmaktadır (2016, s. 290). Bu açıdan bir değerlendirme yapıldığında uluslararası forumlar, devletlerin yumuşak güçlerini yansıttıkları kamu diplomasisi için bir araç olarak görülmektedir.

Uluslararası İlişkilerde Konferans Diplomasisi ve Dünyadaki Örnekleri

Hâlihazırda yürütülmekte olan diplomatik konferansların büyük çoğunluğu genellikle; BM, Afrika Birliği (AfB), Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi (KİK), Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ), Amerikan Devletleri Örgütü (ADÖ) veya Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü (ACİT) gibi ulusüstü kuruluşların kontrolünde sürmektedir (Güneş, 2021, s. 113). Mevcut bu durum, özellikle ülke ya da ülkelerin kendi girişimleriyle meydana getirdikleri konferans girişimlerini uluslararası ilişkilerde değerli kılmaktadır. Bu noktada diplomatik konferansları büyük oranda uluslararası kuruluşlar ya da ülke ve/veya ülkeler tarafından düzenlenenler olarak ayırmak mümkündür.

Devletler, konferans diplomasisi yoluyla özellikle çatışma yaşanan konularda barışı teşvik ederek ve müzakereyi mümkün kılarak iyi niyetli olduklarının sinyalini verebilecekleri ortamları değerlendirme imkânı da bulmaktadır. Bu nedenle uluslararası konferanslar, kongreler ve forumlar esas itibarıyla devletlerin uluslararası kamuoylarına istedikleri mesajları sunmak için büyük bir fırsat sunmaktadır. Gönlübol'un ifadesiyle "bir hükümetin belli konulardaki kanı ve görüşlerini doğrudan doğruya diğer devletlerin karar vericilerine iletilme süreci" (1978, s.112) olan diplomasi, konferans diplomasisinde amacına ulaşabilme imkânına sahiptir.

Dış politikanın temel ilkeleriyle ilintili olarak aktörlerin; dış politika hedeflerini gerçekleştirmek, yumuşak güç unsuru ve kamu diplomasisi faaliyetleri ile uluslararası kamuoyunu bilgilendirmek için kullandıkları bu tip diplomasi faaliyetleri, hem kolektif

öz saygı unsuruna katkı sağlamakta, hem de uzun vadede güven unsurunu artırarak aktörlerin çeşitli sorunlarda arabuluculuk rolünü güçlendirmektedir. Öyle ki devletlerin dış politika karar alıcıları, bu gibi organizasyonlarda yer almak için büyük çaba harcamaktadır. Dolayısıyla kamuoylarına ulaşmak, bir anlamda yumuşak güç enstrümanı olarak kamu diplomasisi faaliyetleri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Örneğin bir devlet güvenlik konularında mesaj vermek istiyorsa, Münih Güvenlik Konferansı'nı (MGK) tercih edebilmektedir.

MGK'nın ilki, 1963 yılında "Uluslararası Askeri Bilimler Buluşması" adı altında düzenlenmiş olup, Almanya, ABD ve NATO üyelerinin katılımlarından dolayı "Transatlantik Aile Buluşması" olarak da adlandırılmıştır. 1994 yılında "Güvenlik Politikaları İçin Münih Konferansı" adını alan buluşma, 2008 yılında ise günümüzdeki adını almıştır. İlk yıllarda yalnızca 60 katılımcı ile sınırlı tutulan Konferans, 1999 yılı sonrasında Avrupa'nın doğu ülkelerinden, Hindistan, Japonya ve Çin'den gelen katılımcılara da açılmıştır. Konferansın 58'incisi 18 - 20 Şubat 2022 tarihleri arasında düzenlenmiştir. Konferansta bu yıl, Rusya - Ukrayna krizi, iklim krizi, teknolojik düzenlemeler ve COVID-19 salgınıyla mücadele ile AB ve küresel ekonomideki gelişmeler görüşülmüştür. Konferansa 30'un üstünde hükümet ve devlet başkanının yanı sıra 100'e yakın dışişleri ve savunma bakanı katılmıştır (AA, 2022a). MGK, hâlihazırda dünyadaki en önemli güvenlik zirvelerinin başında gelmektedir.

MGK dışında uluslararası ilişkilerde oldukça önemli rol oynayan bir diğer önemli diplomatik konferans ise Doha Forumu'dur. Doha Forumu'nun kuruluş amacı, "diplomasi, diyalog, çeşitlilik" başlığı altında politika oluşturma ve eylem odaklı önerilere yönelik fikir ve söylem alışverişini teşvik etmektir (Doha, 2022a). Forum'un 20'ncisi 26 - 27 Mart 2022 tarihleri arasında "yeni dönem için dönüşüm" temasıyla düzenlenmiştir. Forum'da "jeopolitik ittifaklar ve uluslararası ilişkiler, finansal sistem ve ekonomik kalkınma, savunma, siber ve gıda güvenliği, iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik" olmak üzere dört ana başlığa odaklanılmıştır (Doha, 2022b). Forum'a, aralarında devlet ve hükümet başkanları, başbakanlar, bakanlar, diplomat ve bürokratların da bulunduğu 246 panelist katılmıştır.

Dünyada en çok bilinen diplomatik konferansların başında Dünya Ekonomik Forumu ya da diğer adıyla Davos Zirvesi gelmektedir. Zirvenin 52'ncisi, 17 - 21 Ocak 2022 tarihleri arasında İsviçre'nin Davos kentinde yüz yüze yapılması planlanırken COVID-19 pandemisi nedeniyle 22 - 26 Mayıs tarihlerine ertelenmiştir. Bunun yerine 17 - 21 Ocak 2022 tarihleri arasında çevrimiçi toplantılar yapılmıştır. Bundan önceki Zirve ise 25 - 29 Ocak 2021 tarihleri arasında yaklaşık 70 ülkeden 1.500'den fazla siyasetçi, iş insanı, STK, akademisyen ve temsilcinin katılımlarıyla çevrimiçi ortamda düzenlenmiştir. 2022 Davos Gündemi toplantılarının ana teması "dünyanın durumu" olarak belirlenmiştir (AA, 2022b). Yüz yüze gerçekleştirilen en son Davos Zirvesi, 21 - 24 Ocak 2020 tarihleri arasında organize edilmiş olup Zirve'de; "uyumlu ve sürdürülebilir bir dünyanın taraf-

ları” ana teması belirlenmiştir. Ayrıca Zirve’de; “siyasi kutuplaşma, küresel gündemde öne çıkan gelir eşitsizliği, çevre ve iklim krizi, paydaşların kapitalizmi, küresel ekonominin durumu, teknoloji, sürdürülebilir kalkınma, ticaret ve 4. sanayi devrimi” gibi çeşitli başlıklara odaklanılmıştır. “Sağlıklı gelecekle”, “gezegen nasıl kurtulur”, “jeopolitiğin ötesinde”, “adil ekonomiler”, “iyilik için teknoloji”, “daha iyi iş”, “toplumun ve çalışmanın geleceği” temalarında 400’e yakın açık ve kapalı oturum gerçekleştirilmiştir (Dünya, 2020). Davos Zirvesi’ne her yıl 110’dan fazla ülkeden 3 binin üzerinde STK, iş insanı, akademisyen ve siyasetçi katılmasından dolayı Zirve, dünyanın aynı zamanda en geniş katılımlı konferanslarının arasında sayılmaktadır.

Uluslararası kuruluşların yanı sıra Türkiye’nin de aralarında bulunduğu birçok ülkenin tercih ettiği konferans diplomasisi, ülkelerin dış politikalarında ve uluslararası ilişkilerde özellikle uyuşmazlıkların çözümü ve arabuluculuk süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu sebeple Türkiye, dış politikasında arabuluculuk ve uyuşmazlıkların çözümü faaliyetlerine daha fazla önem vermektedir. Türkiye, hali hazırda devam eden çatışmalar ya da potansiyel çatışmaların yaşanma ihtimalinin yüksek olduğu bir coğrafyada bulunmaktadır. Dolayısıyla Türkiye, bölgesi ve bölgesinin dışında istikrar, kalıcı barış ve refah ortamının oluşturulması noktasında uluslararası problemlerin çözümünü odağına alan ve çözüm metodlarından biri olarak kabul edilen arabuluculuk hususunda küresel ölçekte farkındalık ve kapasite oluşturulması çalışmalarında öncü rol oynamaktadır. Bu rol çerçevesinde Türkiye, önleyici diplomasiye ve arabuluculuğa büyük önem atfetmektedir. Bununla beraber Türkiye, mevcut ihtilafların barışçıl yollardan çözülmesi amacıyla BM, AGİT ve İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) nezdinde sahip olduğu eş-başkanlık, uluslararası arabuluculuk konferansları serisi ve arabuluculuk sertifika programı dâhil olmak üzere birçok girişime ev sahipliği yapma konumunu devam ettirmektedir (MFA, 2022a). Bu bağlamda Türkiye’nin öncüsü olduğu bir konferans diplomasisi platformu olarak ADF, uluslararası ilişkiler alanında saygın bir konumdadır.

ADF, Türkiye’nin ev sahipliği yaptığı ya da öncülük ettiği tek uluslararası konferans değildir. İstanbul Arabuluculuk Konferansları ve TRT World Forum, Türkiye’nin diğer önemli marka uluslararası konferanslarıdır. İstanbul Arabuluculuk Konferansları, alanında uzman yerli ve yabancı çok sayıda katılımcıyı bir araya getirip arabuluculuk alanında yenilikçi bir gündem ile bilgi ve tecrübe paylaşımını amaçlayan uluslararası bir platformdur. İstanbul Arabuluculuk Konferansı’nın 8’incisi “Spotlight on Mediation in a Changing Peace Landscape - Değişen Barış Ortamında Arabuluculuk Üzerine Işık Tutmak” teması ile gerçekleştirilmiş olup Konferans’a 40’tan fazla ülkeden 200’den fazla katılımcı iştirak etmiştir. “İstanbul Mediation” adıyla markalaşan Konferans’ın sonucunda başarılı bir arabuluculuk süreci, arabulucuların sahip olması gereken temel özellikler, erken uyarı ve çatışmaların önlenmesinde önemi, kadınların ve gençlerin arabuluculuk süreçlerine katılımı gibi konular konuşulmuştur (MFA, 2022b). Konferans öncesinde Ukrayna Savaşı minvalinde yaşanan krizi görüşmek amacıyla Ukrayna ile Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanlarının bir araya gelmeleri, Türkiye’nin arabuluculuk

alanındaki teorik çalışmaları ile pratiğin nasıl bir araya geldiğini gözler önüne sermiş, İstanbul Arabuluculuk Konferansları markasının önemini de göstermiştir.

TRT World Forum ile Türkiye, küresel barış, güvenlik ve refahın teşviki için kalıcı bir platform olmayı hedeflemektedir. Forum'un arka planında 21. yüzyıl dünyasının sorunlarının tek çözümünün kolektif hareket olduğuna inanma düşüncesi yatmaktadır. Forum ile dünyaya toplu eylem için bir platform sağlayarak küresel barış, güvenlik ve refah hedeflerine ulaşmada katalizör olunması arzu edilmektedir. Forum yoluyla kurulan tartışma platformu kapsamında ezilenlerin ve susturulanların da dâhil olduğu tüm seslerin karar alma sürecinde seslerini duyurma fırsatı sunulmaktadır. TRT World Forum kendisini, insanları hikâyenin merkezine yerleştiren, konuşulmayan konuları ön plana çıkaran benzersiz bir küresel platform olarak tanımlamaktadır. Forum, uluslararası gündem oluşturmakta ve sürekli değişen dünyada medyanın sorumluluğuna odaklanmaktadır (TRT World Forum, 2022). Forum, her yıl önde gelen politika yapıcılarını, akademisyenleri, gazetecileri ve uzmanları bir araya getirmektedir. İlki 2017'de düzenlenen Forum'un 6'ncısı 14 Mayıs 2022 tarihinde düzenlenmiştir.

Konferans Diplomasisi Örneği Olarak ADF ve Uluslararası İlişkilerdeki Rolü

Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) hükûmetleri döneminde Türkiye, dış politikada hem bölgesel hem de küresel düzeyde etkin bir diplomasi yürütmeyi tercih etmiştir. Bu çerçevede benimsenen kimlik ve dış politikanın temel ilkeleri bağlamında insani diplomasi, arabuluculuk diplomasisi, proaktif ve aksiyoner misyon ön plana çıkan unsurlar olmuştur. Bu diplomatik yaklaşımıyla Türkiye, bölgesinde çatışmalar olduğu halde kendisini korumuş, çatışma bölgelerinde yaşanan göç dalgalarında kapılarını açarak misafirperverliğini dünya kamuoyuna göstermiş ve bununla beraber uluslararası ve ulusüstü örgütlerde sorun yaratan değil de sorunlara çözüm üreten bir dış politika misyonuna sahip olmuştur. Bu bağlamda dünya kamuoyuna dış politika mottosunu, girişimci ve insani dış politika olarak duyurmuştur. Söz konusu bu girişimci ve insani dış politikasını, bugün dünyanın 5'inci en büyük diplomatik misyonuna sahip olan ülke unvanıyla gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla Türkiye, dünyanın hemen her köşesinde insani, ekonomik, siyasi ve kültürel iş birlikleri çerçevesinde çalışmalar yapan diplomatik misyona sahiptir (MFA, 2022b). Bu nedenledir ki Türkiye'nin hem sahada hem de masada güçlü bir dış politika uyguladığı tüm dünya tarafından takdirle takip edilmektedir. Öyle ki Fuller'in ifadesiyle, "petrol dışındaki bütün standartlar açısından, Türkiye Ortadoğu'daki en önemli ülkedir" (2009, s.157).

Sahip olduğu saygınlığın farkında olan Türkiye, geniş yelpazeli diplomatik ağı ile bölgesel ve küresel tanınırlığını fırsat bilerek, konferans diplomasisi gerçekleştirmek suretiyle yumuşak gücünü daha da kalıcı hale getirmek istemiştir. Türkiye, bu çerçevede 2021 yılında bir uluslararası konferans diplomasisi örneği olarak ADF'yi, Dışişleri

Bakanlığı bünyesinde hayata geçirmiştir. ADF'nin tam olarak nasıl bir amaca hizmet ettiğini şu tanıtım yazısında bulmak mümkündür:

ADF; siyasi liderler, diplomatlar, kanaat önderleri veya akademisyenler gibi diplomasi profesyonellerinin üst düzey buluşma noktasıdır. Dolayısıyla bu diplomasi modeli, politika ve iş alanlarından bölgesel ve küresel aktörler için fikir alışverişinde bulunmak ve uluslararası zorlukları ele almak için mükemmel bir platform sunmaktadır (ADF, 2021a).

Buradan hareketle Türkiye'nin mevcut konjonktürde bu konferans diplomasisi ile amacı, bölgesel ve küresel düzeyde yaşanan sorunlara çözüm getirecek bir platformu hayata geçirmektir. Öte yandan uluslararası problemlerde çözümün adresi olarak Türkiye'yi, bir marka ülke haline getirmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin marka ülke haline gelmesi durumunda Türkiye, bölgesel aktör olma konumunu küresel aktör olma konumuna taşıyacaktır.

Antalya Diplomasi Forumu - I (ADF - I)

Diplomasi dışında uygulanan mekanizma ya da yöntemlerin etkisiz olduğu algısı ve bu algının dünyada yakın geçmişte yaygınlaşması, diplomasiye olan talebin artmasına vesile olmuştur. uluslararası ilişkilerde ülkeler, diplomasi mekanizmalarını her türlü yeni koşul ve krize göre uyarlamaktadır. Bu amaçla ülkeler, "kriz yönetimi ve bölgesel işbirliğinde; kurumsal reformları teşvik etmede, yeni forumlar yaratmada ve mevcut olanlardan en iyi şekilde yararlanmada, danışma ve müzakere için çeşitli yöntemler" kullanmaktadır (ADF, 2021b). Bu çerçevede ADF, "sürdürülebilir barış ve kalkınma hizmetinde diplomatik angajman ve çözümlere yönelik zorlukların, fırsatların ve yenilikçi yaklaşımların değerlendirilmesini sağlamak üzere siyaset, diplomasi, bilim, gazetecilik, sivil toplum, iş dünyası ve diğer mecralardan liderlerin becerilerini" (ADF, 2021c) bir araya toplamayı hedeflemiştir.

Birincisi 18 - 20 Haziran 2021 tarihleri arasında organizasyona da adını veren Antalya'da gerçekleştirilen Forum'un teması, yenilikçi diplomasi: yeni dönem, yeni yaklaşımlar (innovative diplomacy: new era, new approaches) olmuştur. 18 farklı oturumun gerçekleştiği Forum'da; küresel yönetim, Güney Kafkasya, Avrupa'nın geleceği, transatlantik ilişkiler, Ortadoğu ve Kuzey Afrika, Doğu Akdeniz, Asya bölgesel işbirliği, mülteciler ve göçmenler, ayrımcılıkla mücadele, terörizm, iş dünyası ve ekonomi, sanal dünya, bölgesel örgütler, gençlik forumu ve enerji gibi başlıklar ulusal ve uluslararası kamuoylarının önünde tartışılmıştır (ADF, 2021c). Forum'a 12 devlet ve hükümet başkanı, 4 eski devlet ve hükümet başkanı, 50 uluslararası örgüt temsilcisi ve eski hükümet yetkilisi ve 43 dışişleri bakanı katılmıştır. Forum'a, bu sayılar arasında istatistik olarak dünyadaki dışişleri bakanlarının beşte birinin katılmış olması oldukça dikkat çekicidir. Bunun yanında Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep

Tayyip Erdoğan ile Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun 50'nin üzerinde ikili görüşme yapması da Türkiye'ye diplomatik anlamda geniş bir alan açmıştır. Çavuşoğlu, Türkiye'nin ADF ile amacını Forum öncesinde verdiği bir basın mülakatında şu şekilde vurgulamıştır:

Antalya Diploması Forumu'yla diplomaside sahada ve masadaki nüfuzumuzun düşünce alanında güçlendirilmesini de hedefliyoruz. Cuma gününden itibaren liderlerin katılacağı 2 oturuma ilaveten, bölgesel, küresel ve tematik konu başlıklarında 15 oturum ile çok sayıda ikili mülakat, yuvarlak masa toplantıları ve yan etkinlik gerçekleştirilecek. Antalya Diploması Forumu'nun bu ilk toplantısı, salgın döneminde fiziki katılımı ve tüm sağlık tedbirlerine riayet edilerek düzenlenecek en büyük uluslararası etkinliklerden biri olacak. Forumu, üst düzey devlet, hükümet ve uluslararası kuruluş yetkilileri, kanaat önderleri, akademisyenler, parlamenterler ile medya ve özel sektör temsilcileri katılacak. Şimdiye kadar 12 devlet ve hükümet başkanı, 43 dışişleri bakanı, 4 eski devlet ve hükümet başkanı ile yaklaşık 50 uluslararası örgüt temsilcisi veya eski hükümet yetkilisi katılımını teyit etti. Forumun, kısa sürede uluslararası alanda önemli bir saygınlık ve görünürlük kazanacağına inanıyoruz (AA, 2021c).

Antalya Diploması Forumu - II (ADF - II)

İkincisi 11 - 13 Mart 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilen ADF'nin bu kez teması, diplomasiyi yeniden kurgulamak (recoding diplomacy) olmuştur. Forum 75 farklı ülkeden devlet ve hükümet başkanları, diplomatlar, bakanlar, iş dünyası üyeleri, basın ve akademi mensuplarından oluşan 3.260 kayıtlı katılımcıya ev sahipliği yapmıştır. Üç gün süren Forum'da 17 devlet ve hükümet başkanı, 40 uluslararası teşkilat üst düzey temsilcisi, 80 bakan; liderler paneli, yirmi yedi panel oturumu, altı teke tek söyleşi (ADFTalk), üç yuvarlak masa toplantısı (ADFRound) ve üç yan etkinlikte etkin şekilde yer almıştır. ADF, 42 farklı oturumda, farklı görüş ve fikirleri verimli ve yapıcı şekilde paylaşan 220 konuşmacıyı bir araya getirmiştir. ADF vesilesiyle katılımcı heyetler arasında 212 ikili görüşme gerçekleştirilmiştir. Ayrıca biri metaverse ortamında olmak üzere gerçekleştirilen tüm oturumlar internetten canlı olarak yayınlanmış ve düşünce kuruluşları (think tanks) ile üniversitelerin yer aldığı ADF içerik ortaklarının oluşturduğu iş birliği ağı kapsamında yaklaşık 200 bin çevrimiçi izleyicinin takibi mümkün kılınmıştır (ADF, 2022d).

Uluslararası ilişkiler disiplinde diploması, büyük değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Bu çerçevede diplomasinin uygulama biçimi ya da hayata geçirilirken kullandığı dil dahi değişim ve dönüşüme uğramak zorunda kalmıştır. Bu nedenle diploması kanalını her zaman açık tutmak ve etkin bir şekilde kullanma zorunluluğu söz konusudur. Özellikle günümüzde iç savaşların, çatışmaların hatta savaşların olduğu da göz önünde bulundurulduğunda, sağlam bir diploması metoduna ihtiyaç duyulduğu aşikârdır.

Nitekim günümüzde savaşlar nedeniyle yerinden edilen insan topluluklarına, savaşlarda ölen masum sivillerin varlığına, göç ve mülteci hareketliliklerine şahitlik etmek zorunda kalınmıştır. Bu nedendir ki ADF yenilikçi, verimli ve etkili kalabilmek için diplomasinin yeniden kodlanması gerektiğini savunmaktadır. Öyle ki Forum, ulusal çıkarları iletmeyen etkili yollarını bulmak için diplomasinin yenilikçi dijital yeteneklerini kullanarak, yenilenmiş bir dile ve etkiye olan ihtiyacı vurgulamak için bir platform sunmaktadır (ADF, 2022d).

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Forum'un açılışında bir konuşma gerçekleştirmiş ve konuşmasında ilk olarak ADF'nin uluslararası ilişkilerdeki rolüne atıf yapmıştır.

Tüm insanlığın sağlık kriziyle boğuştuğu sancılı bir dönemde Antalya'dan verdiğimiz barış, diyalog ve dayanışma mesajlarının foruma çok ayrı bir anlam kattığına inanıyorum. 2. Antalya Diplomasi Forumuna gösterilen teveccüh, forumun zaman içinde küresel diplomasinin kalbinin attığı bir zemine dönüşmesi temennimizin kısa sürede gerçeğe dönüşeceğine işaret ediyor. Rusya ve Ukrayna krizinin ardından iki ülke arasındaki ilk üst düzeyli temasın dışişleri bakanları seviyesinde dün burada gerçekleşmiş olması, forumun amacına ulaşmaya başladığını gösteriyor. Forumu iştirak eden devlet ve hükümet başkanları, ülke temsilcileri ve diğer misafirlerimizin oturumlara yapacakları katkılar yanında, aralarında tesis edecekleri güçlü diyalogu da önemli görüyorum (TCCB, 2022).

Erdoğan'ın dışında Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu da Forum'da önemli mesajlar vermiştir. ADF'nin, Erdoğan'ın liderliğinde uygulanan girişimci ve insani dış politika kavramının bir çıktısı olduğunu ve ADF'nin dünya tarafından bilindiğini ve yakından takip edildiğini, bu sebeple de ikinci kez toplandığını ifade eden Çavuşoğlu, konuşmasında şunları aktarmıştır:

ADF sadece Türk diplomasisine değil, bölge ve dünya diplomasisine de bir fikir ortamı sunuyor. Forum'un temel şiarını yansıtan 'Birlikte Düşün, Birlikte Hareket Et' düşüncesi, 17 Devlet ve Hükümet Başkanı, 80 Bakan, 39 Uluslararası Teşkilat temsilcisi başta olmak üzere, 75 ülkeden katılımı bugün bu salonda bir araya getirdi. Dünyadaki devletlerin 3'te birinden fazlası, yaklaşık yüzde 40'ı burada en üst düzeylerde temsil ediliyor (AA, 2022d).

Çavuşoğlu ayrıca ADF'nin bir BM ortamı sağladığını, siyaset, bilim, iş ve kamuoyu halkalarının Antalya'da kesiştiğini, 'yani Antalya'da Birleşmiş Zihinler ortamı' kurulduğunu vurgulamıştır (AA, 2022d). Forum'a Çavuşoğlu'nun da vurguladığı gibi dünyanın hemen her kıtasından önemli siyasi liderler katılmıştır. Bunlara; NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Marija Pejcinovic Buric, AĞİT Genel Sekreteri Helga Maria Schmid, Kazakistan'ın kurucu Cumhurbaşkanı Nursultan Nazar-

bayev, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Slovenya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Borut Pahor, Arnavutluk Cumhuriyeti Başbakanı Edi Rama, Kosova Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Vjosa Osmani Sadriu ve Moldova Gagauz Özerk Yeri Başkanı İrina Vlah gibi isimler örnek olarak gösterilebilir.

Bir önceki yıla göre bu kez 20 farklı konuda oturumun gerçekleştiği Forum'da; diplomasiyi yeniden kurgulamak, demokratik yönetim, liderlik ve diplomasi, enerji güvenliği, yapay zekâ ve metaverse, ırkçılıkla mücadele ve ayrımcılık, Avrupa için stratejik bir özerklik, Afrika'daki gelişmeler, Latin Amerika ve Karayipler, Asya-Afrika'da iş birliği ve rekabet, Afganistan, dezenformasyonla yüzleşmek, düzensiz göç, Orta Doğu'da bölgesel iş birliği, terörle mücadele, kadınları güçlendirme, deniz uyuşmazlıklarının çözümü, yeşil ekonomi, iklim değişikliği ve enerji geçişi ve Avrupa'da güvenliği yeniden incelemek başlıkları ulusal ve uluslararası kamuoyları önünde tartışmaya açılmıştır (ADF, 2022d).

Birbirine karşı görüşler arasında uzlaştırıcı bir diyalog ortamının oluşturulmasını hedefleyen ADF, Rusya ve Ukrayna Dışişleri Bakanları arasında Ukrayna krizinin başlangıcından bu yana barışa yönelik umut vadeden ilk üst düzey temasa ev sahipliği yapmıştır. Böylelikle ADF 2022, kuruluş hedefleri olan barış ve diplomasiyi desteklemesine bilfiil hizmet etmiştir (ADF, 2022d). Sıcak savaş sürerken bir yandan da küresel kriz devam ederken ADF'nin böyle bir zirveye ev sahipliği yapması, hem Türkiye'nin hem de ADF'nin küresel ara buluculuk noktasında ciddi bir öneme sahip olduğunu ve önemli bir rol oynadığını gözler önüne sermiştir. Bu durum, aynı zamanda Türkiye'nin her iki ülke için güvenli bir ülke olduğunu ve barış görüşmelerinin yapılacağı ülke olarak kabul edildiğini göstermesi bakımından önemlidir. Türkiye, krizin en başından bu yana barışı tesis etmek için her zaman hazır olduğunu taraflara iletmış ve bu kapsamda taraflara objektif bir tavır takınacağını güvencesini vermiştir. ADF ile aslında Türkiye, söz konusu savaşın barışla neticelendirilmesini sağlamak istemiştir. Bu nedenle taraflara, hem Türkiye'nin hem de konferansın güvenli bir ortam sunacağını vurgulamıştır. Çünkü aksi hâlde devletler yeni aracılık edilen bir barışın şartlarını belirlemeyi veya hâlâ kaynayan bir çatışmayı sonuçlandırmayı amaçladığında, tarafların da hassasiyetlerini gözeterek şekilde dikkatlice yönetilmedikçe konferans diplomasisine refleks olarak güvenmezler (Williams, 2014).

24 Şubat 2022 tarihinde Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle başlayan Rusya - Ukrayna Savaşı üçüncü ayını doldururken Türkiye, savaşın ilk gününden itibaren iki ülke arasında ara bulucu olmaya çalışmış, bu noktada ilk olarak ADF'de sonrasında ise İstanbul'da 29 Mart 2022 tarihinde Rusya ve Ukrayna heyetlerinin katılımıyla bir zirve gerçekleştirmiştir. ADF bu anlamda İstanbul'da kurulan diyalog masasının altyapısını da oluşturmuştur. ADF'nin Ukrayna ile ilgili oturumunda Ukrayna Başbakanı Denis Anatoliovici Şmihal'in savaşın ortasından Forum'a çevrimiçi bağlanması, dünya tarihine geçen anların yaşanmasını sağlamıştır. Bununla birlikte aynı oturumda NATO Genel Sekreteri

Stoltenberg'in olması ve sorulara verdiği cevaplar da Forum'un uluslararası medyada geniş olarak tartışılmasına neden olmuştur. Ek olarak Forum'un böylesine önemli bir uluslararası krizin tartışıldığı bir mekanizmaya dönüşmesi Forum'u uluslararası ilişkilerde güven duyulan ve etkili görülen önemli bir vitrine dönüştürmüştür. ADF sadece Rusya ve Ukrayna arasındaki krizin görüşülmesine ev sahipliği yapmamış, Türkiye ile Ermenistan arasında uzun dönemdir pasif durumda olan diplomasi kanalını da yeniden işler hâle getirmiştir. ADF'de Türk ve Ermeni Dışişleri Bakanları arasında yapılan toplantıda her iki ülke temsilcileri normalleşme sürecinin sürdürülmesi konusunda olumlu tutumlarını ifade etmiş ve ülkelerinin bölgede barışı tesis etme çabalarına desteklerini dile getirmiştir (Chanadiri, 2022, s. 4).

ADF, dünya medyası tarafından da yakından takip edilmiş ve bu kapsamda Forum'u 200'ü yabancı 585 gazeteci yerinde izlemiştir. Dünya medyası, hem ADF'de gerçekleşen Rusya - Ukrayna Dışişleri Bakanları Zirvesi'ni hem de ADF'yi gündemine taşımıştır. Dünya basını özetle krizin diplomatik yolla çözülebileceğini ve bu bağlamda gözlerin Antalya'daki kritik görüşmede olduğunu aktarmıştır. TRT Haber'in derlemesine göre örneğin Alman Tagesschau internet portalı, Antalya'da gerçekleştirilecek buluşmanın diplomasi açısından değerli olduğuna ve Rusya ile Ukrayna arasındaki ilk hükümetler arası istişarenin Antalya'da yapılacağına işaret etmiştir (TRT Haber, 2022). Yine Tagesschau istişare toplantısı sonrasındaki haberinde krizin diplomatik çözümü için Antalya'daki buluşmanın önemli bir çaba olduğunu ifade etmiştir (Tagesschau, 2022). Rusya ve Ukrayna arasındaki zirveden Antalya'da sonuç çıkmaması üzerine dünya medyası bu gelişmeyi de takipçilerine duyurmuştur. Türkiye'de Posta Gazetesinin derlemesine göre örneğin; İngiliz The Guardian, Antalya'da gerçekleştirilen zirveden ateşkes için olumsuz cevap çıktığını belirtmiştir (TheGuardian, 2022).

ADF, tüm bunların yanı sıra öğrencileri, iş dünyası temsilcilerini medya çalışanlarını ve diplomatları bir araya getiren ve iş birliği fırsatlarının değerlendirildiği bir platform sunmuştur. Sonuç olarak ADF, hazırlık dönemi, konferansın gerçekleştirildiği tarihler ve konferans sonrasında uluslararası ilişkiler profesyonelleri tarafından takip edilmiştir. Bununla beraber yukarıda bahsi geçen sektör temsilcileri için de ilgi odağı olmayı başarmıştır. Ek olarak ADF'nin Ukrayna krizi gibi dünya kamuoyunun yakından ilgilendiği bir krizin merkezine oturması, ADF'ye olan ilgi ve beklentiyi de büyük oranda artırmıştır.

Sonuç

Geleneksel diplomasiden modern diplomasi yönüne yaşanan dönüşüm sürecinde kamu diplomasisi, devletler arasında büyük bir öneme sahip olmaya başlamıştır. Devletler, kamu diplomasisi özelinde konferans diplomasisi gibi etkinliklere sıklıkla başvurmaktadır. Bu çalışmada da konu edildiği üzere konferans diplomasisi, uluslararası ilişkilerde son yıllarda önemli bir rol oynamaya başlamış, Davos Zirvesi ve MGK gibi diplomatik konferanslar çok boyutlu diplomasiye hizmet eder olmuştur.

Türkiye'nin AK Parti dönemi ile beraber merkez ve düzen kurucu aktör olma hedefi, dış politikasında benimsenen temel ilkelerin de dönüşüme uğramasına neden olmuştur. Türkiye, özellikle kendi hinterlandı da dâhil olmak üzere uluslararası sorunlarda (güvenlik, sağlık, insani krizler, terör vs.) aksiyoner bir tutum benimsemiştir. Ayrıca Türkiye, sorunların çözümü noktasında diyalog yolunu kullanarak ara buluculuk rolünü artırmış, İstanbul Arabuluculuk Konferansları ve TRT World Forum gibi uluslararası etkinliklerle bunu pekiştirmiştir.

Öte yandan Türkiye, kolektif öz saygı unsuruna önem atfetmiş ve uluslararası kamuoyunun güvenini sağlaması bakımından kısa ve uzun vadede kazanımlar elde etmiştir. Nitekim Türkiye, bu bağlamda uluslararası sorunların çözümünde Oslo, Cenevre, Berlin, Lozan, Münih, Moskova, Paris ve Viyana gibi merkezlere alternatif olarak ADF markasını uluslararası kamuoyunun gündemine yerleştirmiştir.

Bu çalışmada, kamu diplomasisi bağlamında konferans diplomasisi ile diplomatik konferansların uluslararası ilişkilerdeki rolü araştırılmış, bu kapsamda uluslararası ilişkilerde markalaşmış olan örnekler ile Türkiye'nin yeni markası olan ADF incelenmiştir. Çalışma neticesinde ADF'nin, Türkiye'nin dış politikadaki misyon ve ilkelerine paralel olarak ortaya çıktığı, bu noktada Türkiye'nin ADF'yi özellikle ara buluculuk rolü kapsamında araçsallaştırdığı ve markalaştırmaya çalıştığı tespit edilmiştir. Nitekim ADF'nin, hem Türkiye'nin dış politika misyonu hem de coğrafi konumu neticesinde uluslararası ilişkilerde tercih edilen bir konuma geldiği görülmüştür. Öyle ki devletler ve uluslararası aktörler, son yaşanan Rusya - Ukrayna krizinde Türkiye'nin ADF ile ara buluculuk kapsamındaki amacına uygun bir gelişmeye tanık olmuştur. Rusya ve Ukrayna'nın Dışişleri Bakanları, savaşın başlangıcından sonra ilk defa ADF marjında bir araya gelmiştir. Bu noktada ADF'nin diğer diplomatik konferanslara nazaran özellikle ara buluculuk kapsamında ön plana çıktığı görülmektedir. Öte yandan ADF ile bu görüşmelere ev sahipliği yapan Türkiye, taraflara uluslararası ilişkilerdeki güvenilirliğini ve tarafsızlığını vurgulayarak medeni bir görüşme platformu sunmuş ve bu çerçevede barışın tesisi için garantörlük rolünü de üstlenebileceğini taraflara iletmiştir.

Özellikle COVID-19 pandemisi süreci ile uluslararası aktörlerin ulusal çıkarlarını daha fazla öncelediği bir dönemde Türkiye'nin ADF ile gerçekleştirmiş olduğu konferans diplomasisi, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin de kendilerini ifade ettiği ve uluslararası kamuoyuna seslerini duyurabildiği bir platform olma özelliğini taşımaktadır. Sonuç olarak Türkiye'nin bölgesel aktör olma evresinden bir üst evre olan küresel aktör olma evresine geçiş için ADF'yi mükemmel bir yumuşak güç ve kamu diplomasisi aracı olarak kullandığı görülmektedir.

KAYNAKÇA

- AA. (2022a). 58. Münih Güvenlik Konferansı, gergin Rusya-Batı ilişkilerinin gölgesinde başlıyor. Retrieved from <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/58-munih-guvenlik-konferansi-gergin-rusya-bati-iliskilerinin-golgesinde-basliyor/2505987>.
- AA. (2022b). Dünya Ekonomik Forumu '2022 Davos Gündemi' çevrimiçi toplantıları başladı. Retrieved from <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/dunya-ekonomik-forumu-2022-davos-gundemi-cevrim-ici-toplantilari-basladi/2475878>.
- AA. (2021c). Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu: Antalya Diploması Forumu ile diplomaside nüfuzumuzun güçlendirilmesini hedefliyoruz. Retrieved from <https://www.aa.com.tr/tr/politika/disisleri-bakani-cavusoglu-antalya-diplomasi-forumu-ile-diplomaside-nufuzumuzun-guclendirilmesini-hedefliyoruz/2275565>.
- AA. (2022d). Bakan Çavuşoğlu: Antalya Diploması Forumu 75 ülkeden katılımcıyı bir araya getirdi. Retrieved from <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/bakan-cavusoglu-antalya-diplomasi-forumu-75-ulkeden-katilimciyi-bir-araya-getirdi/2531912>.
- Abdurrahmanlı, E. & Bağış, E. (2021). Diploması tanımı ve uluslararası konjonktürde mevcut olan diploması türleri. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 140-160.
- ADF. (2021a). Who are we?. Retrieved from <https://antalyadf.org/wp-content/uploads/2021/06/FACT-SHEET%CC%88rkc%CC%A7e-1.pdf>.
- ADF. (2021b). Yenilikçi diploması: yeni dönem, yeni yaklaşımlar. Retrieved from <https://antalyadf.org/adf-2021-2/>.
- ADF. (2022c). Anasayfa. Retrieved from <https://antalyadf.org/>.
- ADF. (2022d). Recoding diplomacy. Retrieved from <https://antalyadf.org/wp-content/uploads/2022/03/ADF2022-FACT-SHEET.pdf>.
- Aksöz, A. (2020). Avrupa'da kongre diploması: tarihi ve önemi. Retrieved from <https://www.ilimve-medeniyet.com/avrupada-kongre-diploması-tarihi-ve-onemi.html>.
- Avşar, Z. & Şahin, M. (2022). Kültürel diploması ve yumuşak güç. İçinde Avşar, Z. vd. (Ed). *Türkiye'nin Yumuşak Güç Enstrümanı Olarak Kültürel Diploması ve İletişim*. (ss. 41-65). İstanbul: Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları.
- Baysoy, E. (2015). Antik dönem Doğu Akdeniz jeopolitiği. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8), 13-21.
- Doha. (2022). About us. Retrieved from <https://dohaforum.org/about-us/about-us>.
- Doha. (2022). Doha Forum 2022. Retrieved from <https://dohaforum.org/doha-forum-2022/doha-forum-2022>.
- Dünya. (2020). Davos Zirvesi yarın başlıyor. Retrieved from <https://www.dunya.com/dunya/davos-zirvesi-yarin-basliyor-haberi-460847>.
- Fuller, G. E. (2009). *Yükselen bölgesel aktör yeni Türkiye Cumhuriyeti*. (M. Acar, Çev.). İstanbul: Timaş Yayınları.

- Güneş, M. (2021). *Hukuk ve uluslararası ilişkiler boyutuyla diplomasi kavramları sözlüğü*. Ankara: SDE Yayınları E-Kitap.
- Gönlübol, M. (1978). *Uluslararası politika*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 420.
- Jönsson, C. & Hall, M. (2005). *Essence of diplomacy*. New York: Palgrave Macmillan.
- Kalın, İ. (2011). Soft power and public diplomacy in Turkey. *Perceptions Journal of International Affairs*, 16(3), 5-23.
- Meerts, P. (2016). Conference diplomacy. In C. M. Constantinou, P. Kerr, & P. Sharp (Ed.), *The SAGE Handbook of Diplomacy* (ss. 499-509). Kaliforniya: SAGE Publications.
- MFA. (2022a). Türkiye'nin girişimci ve insani dış politikası. Retrieved from <https://www.mfa.gov.tr/dis-politika-genel.tr.mfa>.
- MFA. (2022b). Uyuşmazlıkların çözümü ve arabuluculuk. Retrieved from <https://www.mfa.gov.tr/uyusmazliklarin-cozumu-ve-arabuluculuk.tr.mfa>.
- Nye, J. S. (1990). Soft power. *Foreign Policy*, (80), 153-171.
- Nye, J. S. (2008). Public diplomacy and soft power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, (616), 94-109.
- Şehitoğlu, R. (2021). *Kamu diplomasisinde akıncı birlik olarak düşünce kuruluşları*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Tagesschau. (2022). Krieg gegen die Ukraine: Kein Fortschritt, aber weitere Gespräche. Retrieved from <https://www.tagesschau.de/ausland/ukraine-krieg-russland-aussenminister-gespraech-103.html>.
- TCCB. (2022). Antalya Diplomasi Forumu'nda. Retrieved from <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/136020/antalya-diplomasi-forumu-nda-yaptiklari-konusma>.
- The Guardian. (2022). Ukraine says talks in Turkey with Russia fail to make progress towards ceasefire. Retrieved from <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/10/ukraine-talks-turkey-russia-fail-progress-ceasefire>.
- TRT Haber. (2022). Türkiye'nin diplomatik çözüm çabası dış basında yankılandı. Retrieved from <https://www.trthaber.com/haber/dunya/turkiyenin-diplomatik-cozum-cabasi-dis-basinda-yankilandi-662031.html>.
- TRT World Forum. (2022). About. Retrieved from <https://www.trtworldforum.com/about/>.
- Vuving, A. L. (2009). How soft power works. *Asia-Pacific Center for Security Studies*, 1-19.
- Wendt, A. (2016). *Uluslararası siyasetin sosyal teorisi*. (H. S. Ertem, Çev.) İstanbul: Küre Yayınları.
- Williams, A. (2014). The use of conference diplomacy in conflict prevention. Retrieved from <https://www.un.org/en/chronicle/article/use-conference-diplomacy-conflict-prevention>.